

Φίλη μαθήτριά, Φίλε μαθητή

Το συγκεκριμένο βιβλίο στόχο έχει να σε βοηθήσει να ανταποκριθείς στις απαιτήσεις των ασκήσεων παραγωγής λόγου που εντάσσονται στο σχολικό βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας Α' Γυμνασίου.

Ακολουθώντας την ύλη του σχολικού βιβλίου και τα θέματα ανάπτυξης που αυτό προτείνει, θεωρήσαμε καλό να εντάξουμε στο συγκεκριμένο βοήθημα τα εξής:

- **Πληροφορίες** για έννοιες και φαινόμενα που το σχολικό βιβλίο εξετάζει, με στόχο να σε κατατοπίσουμε πληρέστερα πάνω σ' αυτά.
- **Πίνακες λεξιλογίου** όπου δίνονται οι ερμηνείες, συνώνυμα, αντώνυμα και ομόρριζα λέξεων σχετικών με το θέμα της κάθε ενότητας και οι οποίοι συνοδεύονται από σχετικές ασκήσεις.
- **Αναπτυγμένα θέματα και παραγράφους** στα οποία μπορείς να παρακολουθήσεις τον τρόπο οργάνωσης της σκέψης και να πάρεις ιδέες, προκειμένου να κατασκευάσεις το δικό σου κείμενο.
- **Κείμενα** με ασκήσεις για να έρθεις σε επαφή με διαφορετικά είδη γραπτού λόγου, από τα οποία μπορείς να αντλήσεις και σχετικές με τα θέματα παραγωγής λόγου πληροφορίες.
- **Κριτήρια αξιολόγησης**, που σου παρέχουν δυνατότητες αυτενέργειας.
- **Θεωρία** σχετικά με την παράγραφο, τον περιγραφικό και αφηγηματικό λόγο, τα επιχειρηματολογικά κείμενα, αλλά και τον τρόπο οργάνωσης της περίληψης.

Τέλος, ακολουθώντας την τακτική του σχολικού εγχειριδίου της Νεοελληνικής Γλώσσας που θέλει να εξοικειώσει το μαθητή με διαφορετικά είδη γραπτού λόγου (π.χ. επιστολή, άρθρο κ.λπ.), πολλά από τα κείμενα που αναπτύσσουμε είναι γραμμένα σε ανάλογη μορφή.

Το βιβλίο αυτό θα ενισχύσει την προσπάθειά σου να μάθεις να χειρίζεσαι το γραπτό λόγο και θα σου δώσει κάποιες κατευθύνσεις και ερεθίσματα για να παράγεις τα δικά σου κείμενα με κριτικό όμως και δημιουργικό τρόπο.

Δ. Καλαβρουζιώτου

Περιεχόμενα

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Οι πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο 9

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Επικοινωνία στο σχολείο 39

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Ταξίδι στον κόσμο της φύσης 85

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου 145

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Γνωρίζω το μαγικό κόσμο του θεάτρου
και του κινηματογράφου 179

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου 219

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Ο κόσμος μέσα από την οθόνη-εικόνα 257

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Αθλητισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες:
Παρακολουθώ και συμμετέχω 295

ΕΝΟΤΗΤΑ 9

Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης 331

ΕΝΟΤΗΤΑ 10

Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του 367

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 387

Οι πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο

1η
ενότητα

- Πληροφορίες για τη σχολική ζωή
- Η επικοινωνία
- Λεξιλόγιο
- Ολοκληρωμένες εκθέσεις
Θέματα αναπτυγμένα σε παραγράφους
- Κείμενα για εξάσκηση
- Κριτήριο αξιολόγησης

I. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το σχολείο

Το σχολείο είναι βασικός θεσμός της κοινωνίας, μέσω του οποίου μορφώνονται και διαπαιδαγωγούνται οι νέοι, προκειμένου να μετατραπούν σε ώριμους, υπεύθυνους και δημιουργικούς πολίτες. Η φοίτησή μας στα σχολεία ξεκινά από το νηπιαγωγείο και το δημοτικό (**βασική εκπαίδευση**), συνεχίζεται στο γυμνάσιο και το λύκειο (**μέση εκπαίδευση**) και ολοκληρώνεται (για όσους το επιδιώκουν) σε κάποια ανώτερη ή ανώτατη σχολή (**ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση**).

Γεγονός πάντως είναι ότι η φοίτησή μας στο σχολείο είναι από τις σημαντικότερες περιόδους της ζωής μας. Οι πλούσιες εμπειρίες και τα ποικίλα εφόδια που μας προσφέρει το σχολείο είναι καθοριστικά για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς μας και την περαιτέρω εξέλιξή μας ως ενηλίκων.

Η σχολική ζωή κρύβει όμορφες στιγμές αλλά και δυσκολίες. Η χαρά της μάθησης, το παιχνίδι, οι νέες γνωριμίες και φιλίες, οι ποικίλες δραστηριότητες που μας ανοίγουν νέους ορίζοντες και προοπτικές συγκρούονται πολλές φορές με την πίεση του διαβάσματος και των μαθημάτων, την ανάγκη πειθαρχίας σε κανόνες και αρχές που ορίζουν τη σχολική μας ζωή, ακόμα και με την ύπαρξη δύστροπων ή υπερβολικά απαιτητικών καθηγητών που δεν κατανοούν τις αδυναμίες μας. Χρειάζεται λοιπόν θάρρος, αποφασιστικότητα, υπομονή και επιμονή για να τα καταφέρουμε.

Άλλωστε, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι το σχολείο αποτελεί για μας ένα δεύτερο σπίτι, **ένα σπίτι πνευματικό**, μια μεγάλη δηλαδή οικογένεια, μέσα στην

οποία όχι μόνο αποκτάμε γνώσεις και εφόδια πνευματικά, αλλά καλλιεργούμε το χαρακτήρα μας και ωριμάζουμε ως άνθρωποι, ώστε να ανταποκριθούμε στη συνέχεια στις ποικίλες δυσκολίες και απαιτήσεις της ζωής.

Η μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο

Η μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο είναι μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδος για το μαθητή, κατά την οποία βιώνει αντιφατικά συναισθήματα. Από

τη μια νιώθει ενθουσιασμό για τις προκλήσεις που του επιφυλάσσει το νέο σχολείο (καινούρια ενδιαφέροντα, περισσότερες και πιο σύνθετες γνώσεις, νέες γνωριμίες κ.λπ.) αλλά και αυτοπεποίθηση, καθώς ο ίδιος αισθάνεται πιο ώριμος, ενώ και οι μεγάλοι παύουν να τον αντιμετωπίζουν ως παιδί.

Από την άλλη όμως πρέπει να προσαρμοστεί σε μια νέα πραγματικότητα που κρύβει αρκετές δυσκολίες, όπως:

- **οι απαιτήσεις γονιών και καθηγητών είναι υψηλότερες·**
- **τα μαθήματα είναι περισσότερα και δυσκολότερα·**
- **ο ελεύθερος χρόνος του είναι περιορισμένος,** καθώς θα πρέπει να μελετά περισσότερο·
- **έρχεται αντιμέτωπος με πολλά και καινούρια πρόσωπα** (καθηγητές και μαθητές) με τα οποία πρέπει να οικοδομήσει σχέσεις συνεργασίας, σεβασμού και φιλίας.

Όλα αυτά γεμίζουν με **φόβο** και **ανασφάλεια** το μαθητή. Γι' αυτό είναι αναγκαίο οι γονείς και οι καθηγητές να αντιμετωπίζουν με κατανόηση τον νέο, ενώ ο ίδιος πρέπει να οπλιστεί με ισχυρή θέληση και αποφασιστικότητα για να τα καταφέρει.

Για τους γονείς

Στο πρώτο μέρος κάθε ενότητας περιλαμβάνονται πληροφορίες που αναφέρονται στο θέμα/φαινόμενο/πρόβλημα που κάθε αντίστοιχη ενότητα του σχολικού βιβλίου εξετάζει. Στόχος τους είναι να δώσουν μια γενική ιδέα στους μαθητές για το θέμα αυτό και να τους βοηθήσουν στην ανάπτυξη των δικών τους κειμένων. Προτρέπουμε λοιπόν τα παιδιά να διαβάσουν το σχετικό υλικό και επισημαίνουμε τα κύρια σημεία, που μπορούν να αξιοποιηθούν στις δραστηριότητες παραγωγής λόγου.

II. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η έννοια της επικοινωνίας

Τι είναι η επικοινωνία

Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μηνυμάτων, δηλαδή πληροφοριών, ιδεών κ.λπ., μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων.

Στόχος της επικοινωνίας

Στόχος της επικοινωνίας είναι να **μεταβιβαστεί ομαλά ένα μήνυμα και να γίνει πλήρως κατανοητό**, δηλαδή να επιτευχθεί η **συνεννόηση** μεταξύ των ανθρώπων, που αποτελεί προϋπόθεση για την κοινωνική συνύπαρξη, την οργάνωση και λειτουργία της κοινωνίας και τη διαμόρφωση των ανθρώπινων σχέσεων.

Απ' αυτό καταλαβαίνουμε ότι η επικοινωνία **συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνική φύση του ανθρώπου**, την ανάγκη του να συμβιώνει με τους ομοίους του και να αναπτύσσει μαζί τους ποικίλους δεσμούς.

Τι επιτυγχάνεται με την επικοινωνία

Γενικά με την επικοινωνία οι άνθρωποι:

- **γνωρίζονται** μεταξύ τους και **αναπτύσσουν** σχέσεις (φιλικές, οικογενειακές, εργασιακές κ.ά.).
- **διατυπώνουν** τις σκέψεις, τις ιδέες και τις πεποιθήσεις τους.
- **εκφράζουν** τις επιθυμίες και τα συναισθήματά τους.
- **επιλύουν** τις διαφορές και τα προβλήματά τους.
- **οργανώνουν** τις δραστηριότητες και γενικότερα τη ζωή τους.

Η εξέλιξη της επικοινωνίας

α. Μιμόγλωσσα: Πολύ πριν ο άνθρωπος αναπτύξει το λόγο (τη γλωσσική επικοινωνία) χρησιμοποιούσε τη **μιμόγλωσσα** για να ικανοποιήσει την ανάγκη του για επικοινωνία. Πρόκειται για κάποιες μιμητικές κινήσεις, όπως:

- χειρονομίες
- εκφράσεις του προσώπου (γκριμάτσες, μορφασμούς)
- κινήσεις και στάση του σώματος.

Με τη μιμόγλωσσα ο άνθρωπος εξέφραζε κάποιες απλές έννοιες και πράγματα που σχετίζονταν με την καθημερινότητά του.

β. Ανάπτυξη του λόγου – γλωσσική επικοινωνία: Σταδιακά ο άνθρωπος άρχισε να αναπτύσσει έναν πιο σύνθετο τρόπο επικοινωνίας, τη **γλωσσική επικοινωνία**. Άρχισε δηλαδή να μιλά και να χρησιμοποιεί **λέξεις** για να εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

Αρχικά ανέπτυξε τον προφορικό λόγο, την ομιλία, και αργότερα το γραπτό. Η επινόηση της γραφής ήταν αποτέλεσμα της προσπάθειας του ανθρώπου να βρει τρόπο να καταγράφει πληροφορίες που ήθελε να διατηρήσει στη μνήμη του. Με τη γραφή ο άνθρωπος νίκησε το χρόνο και τις αποστάσεις και έδωσε σημαντική ώθηση στην εξέλιξη του πολιτισμού του.

Κορυφαίο επίτευγμα του ανθρώπου είναι η επινόηση του **αλφάβητου**, ενός συνόλου συμβόλων (γραμμάτων) με τα οποία αποτύπωσε τους φθόγγους (ήχους) μιας γλώσσας και το οποίο αποτελεί **ένα πιο οικονομικό και εύχρηστο σύστημα γραφής** σε σχέση με άλλα που είχαν χρησιμοποιηθεί παλαιότερα (π.χ. εικονογραφική γραφή όπως τα ιερογλυφικά).

γ. Η χρήση της εικόνας: Από νωρίς ο άνθρωπος χρησιμοποίησε τις **εικόνες** (ζωγραφίες) **ως έναν τρόπο για να επικοινωνήσει με τους συνανθρώπους** του και να τους μεταδώσει τις εμπειρίες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Η επικοινωνία με εικόνες οδήγησε σταδιακά στην ανάπτυξη του γραπτού λόγου: οι εικόνες που απεικόνιζαν αντικείμενα ή σκηνές από την καθημερινή ζωή απλοποιήθηκαν και εξελίχθηκαν σε γράμματα (οδήγησαν δηλαδή στη δημιουργία του αλφάβητου).

Στη σύγχρονη εποχή **η εικόνα εξακολουθεί να ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό τις επικοινωνιακές ανάγκες του ανθρώπου**, καθώς αυτή κυριαρχεί στα ΜΜΕ: εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση, διαδίκτυο.

Παράγοντες της επικοινωνίας

Για να υπάρξει επικοινωνία, πρέπει να υπάρχουν οι εξής παράγοντες:

α. ο πομπός	Πομπός είναι αυτός που «στέλνει» το μήνυμα στο πλαίσιο της επικοινωνίας. Για παράδειγμα: <ul style="list-style-type: none"> – σε μια ομιλία πομπός είναι αυτός που μιλάει, που εκφωνεί το λόγο. – σ' ένα άρθρο που διαβάζουμε σε μια εφημερίδα πομπός είναι ο δημοσιογράφος που το έγραψε.
β. ο δέκτης	Δέκτης είναι αυτός που «δέχεται», «λαμβάνει» το μήνυμα. Για παράδειγμα:

	<ul style="list-style-type: none"> - σε μια ομιλία δέκτης είναι ο ακροατής, αυτός που ακούει όσα λέει ο πομπός-ομιλητής. - σ' ένα άρθρο μιας εφημερίδας δέκτης είναι ο αναγνώστης, αυτός που το διαβάζει.
γ. ο κώδικας	<p>Κώδικας είναι ένα σύστημα σημείων ή σημάτων ή συμβόλων που χρησιμοποιείται για να μεταδοθεί ένα μήνυμα. Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - όταν γράφουμε ένα κείμενο ή συζητάμε μ' ένα φίλο μας, χρησιμοποιούμε το γλωσσικό κώδικα (τις λέξεις). - όταν παίζουμε μουσική, χρησιμοποιούμε το μουσικό κώδικα (τις νότες).
δ. το μήνυμα	<p>Μήνυμα είναι οποιαδήποτε πληροφορία, ερώτηση, σκέψη, επιθυμία, ιδέα, άποψη κ.λπ. μεταβιβάζει ο πομπός στο δέκτη.</p> <p>Για παράδειγμα, όταν κάποιος συζητώντας μ' ένα φίλο του του λέει «Θα συναντηθούμε στις 9 στο σινεμά Παλλάς», το μήνυμα που μεταφέρει είναι η πληροφορία για το πότε και πού θα συναντηθούν.</p>
ε. ο δίαυλος	<p>Ο δίαυλος επικοινωνίας είναι ο τρόπος μετάδοσης του μηνύματος στο δέκτη. Ο τρόπος αυτός μπορεί να είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • φυσικός, π.χ. η συζήτηση πρόσωπο με πρόσωπο, ή • τεχνητός, π.χ. το τηλέφωνο, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, η επιστολή κ.ά.
στ. οι λειτουργίες κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης του μηνύματος	<p>Ο πομπός κωδικοποιεί το μήνυμα, δηλαδή το διαμορφώνει χρησιμοποιώντας τα σημεία/σύμβολα/σήματα ενός κώδικα επικοινωνίας.</p> <p>Αντίστοιχα ο δέκτης αποκωδικοποιεί το μήνυμα, δηλαδή «διαβάζει» τα σημεία/σύμβολα/σήματα του κώδικα και κατανοεί, αντιλαμβάνεται το περιεχόμενο του μηνύματος. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να γνωρίζει τον κώδικα που χρησιμοποίησε ο πομπός.</p>
ζ. οι συνθήκες επικοινωνίας	<p>Οι συνθήκες επικοινωνίας είναι οι περιστάσεις κάτω από τις οποίες ο πομπός μεταδίδει ένα μήνυμα στο δέκτη. Αυτές αφορούν τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • σε ποιον απευθύνεται ο πομπός (π.χ. σε κάποιο οικείο πρόσωπο, σ' έναν ανώτερο κ.λπ.).

- σε τι **περιβάλλον** βρίσκεται (π.χ. φιλικό, εργασιακό κ.λπ.).
- ποιος είναι ο **δίαυλος** που χρησιμοποιεί (π.χ. σταθερό ή κινητό τηλέφωνο, διαδίκτυο κ.λπ.).
- ποιο **στόχο** επιδιώκει (τι θέλει να πετύχει με το μήνυμά του).

Η μορφή και η ορθή λειτουργία της επικοινωνίας

- Οι παραπάνω παράγοντες δε συντελούν μόνο στην πραγματοποίηση της επικοινωνίας, αλλά **καθορίζουν και τη μορφή** που αυτή θα έχει. Το ποιος είναι ο πομπός, ο δέκτης, ο δίαυλος, οι συνθήκες επικοινωνίας κ.λπ. διαμορφώνουν και **τον ιδιαίτερο τρόπο** με τον οποίο αναπτύσσεται σε κάθε περίπτωση η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.
- Η επικοινωνία είναι επιτυχής όταν η πληροφορία που προσλαμβάνεται είναι ίδια με αυτή που στάλθηκε. Ωστόσο είναι πιθανό ο δέκτης να μην κατανοήσει πλήρως το μήνυμα ή να ερμηνεύσει διαφορετικά την πληροφορία που στέλνει ο πομπός. **Παράγοντες που επηρεάζουν την ορθή λειτουργία της επικοινωνίας** είναι το διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο πομπού και δέκτη, οι διαφορετικές τους αντιλήψεις, η ηλικία, η διαφορετική τους καταγωγή κ.λπ.

Κώδικες επικοινωνίας

Τι είναι κώδικας επικοινωνίας

Κώδικας επικοινωνίας είναι κάθε **σύστημα σημείων ή συμβόλων ή σημάτων** που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μεταδοθεί ένα μήνυμα. Τα σημεία ή τα σύμβολα αυτά λειτουργούν και ερμηνεύονται με βάση συγκεκριμένους κανόνες, όπως π.χ. συμβαίνει στο γλωσσικό κώδικα, τον κώδικα των μαθηματικών κ.λπ.

Διάκριση των σημείων/συμβόλων των κωδίκων επικοινωνίας

Τα σημεία που χρησιμοποιούνται στους διάφορους κώδικες επικοινωνίας μπορεί να είναι:

- οπτικά** (γίνονται αντιληπτά με την όραση), όπως τα γράμματα, οι εικόνες, οι κινήσεις του σώματος, οι εκφράσεις του προσώπου.
- ακουστικά** (γίνονται αντιληπτά με την ακοή), δηλαδή οι ήχοι.
- σωματικά** (γίνονται αντιληπτά με την άμεση σωματική επαφή), όπως μια χειραψία, ένας χαιρετισμός, τα σημεία του συστήματος Μπράιγ (ανάγλυφο σύστημα γραφής και ανάγνωσης για τυφλούς) κ.ά.

Γνωστοί κώδικες επικοινωνίας

Ανάλογα με τα σημεία που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοση ενός μηνύματος διαμορφώνονται και **διαφορετικοί κώδικες επικοινωνίας**. Μερικοί από τους πιο γνωστούς είναι οι εξής:

Κώδικες επικοινωνίας	Σημεία που χρησιμοποιούν
Γλωσσικός κώδικας	Οι λέξεις με την ηχητική (ως ήχοι) και την οπτική τους (ως γράμματα) μορφή
Ο κώδικας των μαθηματικών	Οι αριθμοί (1, 2, 3 κ.λπ.) και τα διάφορα σύμβολα ($\times$, $<$, $=$, $\sqrt{\quad}$ κ.ά.)
Ο κώδικας της χημείας	Σύμβολα χημικών στοιχείων και ενώσεων (π.χ. H_2O) και ειδικοί όροι (π.χ. σθένος, μοριακό βάρος κ.ά.)
Ο κώδικας της μουσικής	Οι νότες
Ο κώδικας της ζωγραφικής	Τα χρώματα, τα σχήματα κ.λπ.
Ο κώδικας των Η/Υ	Τα γράμματα, τα εικονίδια, τα ειδικά σύμβολα (π.χ. @)
Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ)	Τα σήματα οδικής κυκλοφορίας
Τα σήματα Μορς	Συνδυασμοί από τελείες και παύλες ή ηχητικά σήματα (συνδυασμοί ήχων)
Νοηματική γλώσσα	Οι χειρονομίες και οι εκφράσεις του προσώπου

Ο γλωσσικός κώδικας

Η ανθρώπινη επικοινωνία στηρίζεται κυρίως στη γλώσσα. **Ο γλωσσικός κώδικας είναι το πιο ανεπτυγμένο σύστημα σημείων** που έχει επινοήσει ο άνθρωπος για να ικανοποιήσει τη θεμελιώδη ανάγκη του για επικοινωνία.

Μορφές του γλωσσικού κώδικα

Ο γλωσσικός κώδικας έχει δύο μορφές:

- α. προφορικός λόγος:** οι λέξεις λειτουργούν ως **ακουστικά σημεία** (προφέρονται από τον πομπό και ακούγονται από το δέκτη). Ο προφορικός λόγος χρησιμοποιείται στην καθημερινή ομιλία, σε διάφορες συζητήσεις, σε ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές, σε διαλέξεις κ.α.
- β. γραπτός λόγος:** οι λέξεις αποδίδονται με **γραπτά σύμβολα**, λειτουργούν ως **οπτικά σημεία** (γράφονται από τον πομπό και διαβάζονται από το δέκτη). Ο γραπτός λόγος χρησιμοποιείται σε οποιοδήποτε κείμενο (επιστολή, άρθρο εφημερίδας, αίτηση, επιγραφή, γραπτό μήνυμα στο κινητό τηλέφωνο ή το διαδίκτυο, βιβλία κ.ά.).

Χαρακτηριστικά του γλωσσικού κώδικα

Ο γλωσσικός κώδικας παρουσιάζει κάποια **κοινά χαρακτηριστικά** (ομοιότητες) με τους άλλους κώδικες επικοινωνίας αλλά και **ορισμένα ιδιαίτερα στοιχεία** που εκφράζουν την ιδιομορφία του και την υπεροχή του έναντι των υπολοίπων. Συγκεκριμένα:

α. Ομοιότητες του γλωσσικού κώδικα με τους άλλους κώδικες επικοινωνίας

- Εξυπηρετεί την **ανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία**, τη μετάδοση δηλαδή μηνυμάτων.
- Χαρακτηρίζεται από την **ύπαρξη συμβόλων ή σημείων**, που λειτουργούν και ερμηνεύονται με βάση συγκεκριμένους κανόνες.

β. Διαφορές του γλωσσικού κώδικα από τους άλλους κώδικες επικοινωνίας που αποδεικνύουν την υπεροχή του

- Είναι **δημιουργικός**: ενώ οι άλλοι κώδικες χρησιμοποιούν περιορισμένο αριθμό σημείων, στο γλωσσικό κώδικα καινούρια σημεία (νέες λέξεις) δημιουργούνται συνεχώς για να δηλώσουν έννοιες που δεν υπήρχαν παλιότερα.
- Είναι **ευέλικτος**: μέσω αυτού μπορούμε να εκφράσουμε ποικίλα συναισθήματα, ιδέες, αφηρημένες έννοιες, να μιλήσουμε για το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον, για πράγματα που υπάρχουν αλλά και δεν υπάρχουν.
- **Μεταδίδεται γραπτά και προφορικά**: ωστόσο αυτό που γράφεται μπορεί να διαβαστεί (ο γραπτός λόγος μεταδίδεται και ακουστικά) και αυτό που λέγεται μπορεί να γραφτεί (ο προφορικός λόγος μεταδίδεται και οπτικά).
- **Κατακτάται φυσικά**: ο άνθρωπος μαθαίνει με φυσικό τρόπο να χρησιμοποιεί τη γλώσσα χωρίς ιδιαίτερη εκπαίδευση (μαθαίνουμε να μιλάμε προτού πάμε σχολείο).

Διαφοροποιήσεις στο γλωσσικό κώδικα

- Ο γλωσσικός κώδικας δεν έχει τα ίδια σημεία για όλους τους λαούς. Κάθε λαός έχει τα δικά του γλωσσικά σημεία, μιλάει τη δική του γλώσσα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο γλωσσικός κώδικας περιλαμβάνει πολλούς επιμέρους κώδικες, όπως την ελληνική γλώσσα, την ιταλική, την αγγλική, τη γερμανική κ.λπ.

Διαφορές μπορεί να υπάρχουν και μέσα στον ίδιο επιμέρους κώδικα. Αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στο γεγονός ότι μια ζωντανή γλώσσα εξελίσσεται διαρκώς, περνάει από διάφορα στάδια, εμπλουτίζεται με νέες λέξεις κ.λπ. Για παράδειγμα, η αρχαία ελληνική ή η καθαρεύουσα, που αποτελούν παλαιότερες μορφές της νεοελληνικής, είναι διαφορετικοί κώδικες που περιλαμβάνονται ωστόσο στη δημοτική γλώσσα, την οποία μιλάμε σήμερα.

Πολυτροπική επικοινωνία

Στην εποχή μας συναντάμε συχνά κείμενα τα οποία δε χρησιμοποιούν μόνο το γλωσσικό κώδικα (λέξεις) για να μεταδώσουν το μήνυμά τους αλλά και άλλα σήματα-σύμβολα από άλλους κώδικες. Τα κείμενα αυτά λέγονται **πολυτροπικά**.

Κατά την προσέγγιση αυτών των κειμένων **δε θα πρέπει να περιοριστούμε μόνο στην ερμηνεία των σημείων του γλωσσικού κώδικα**, αλλά θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και το **νόημα των σημμάτων-συμβόλων των άλλων κωδίκων**. Διαφορετικά, δε θα έχουμε κατανοήσει πλήρως το κείμενο.

Παράδειγμα πολυτροπικού κειμένου

Ανάλυση του παραδείγματος

- Το διπλανό πολυτροπικό κείμενο έχει ως **στόχο** να προτρέψει τους πολίτες να γίνουν εθελοντές αιμοδότες.
- Ο στόχος αυτός υπηρετείται:
  - α. με το **λόγο** (π.χ. σε 5' λεπτά σώζεις μια ζωή).
  - β. με την **εικόνα** που συμβολικά και με μια δόση χιούμορ δείχνει πως η εθελοντική αιμοδοσία μπορεί να σώσει ζωές (το δέντρο έχει ανάγκη από νερό για να μην ξεραθεί – ο άνθρωπος που κινδυνεύει έχει ανάγκη από το αίμα των συνανθρώπων του).
  - γ. με την **επιλογή των κατάλληλων τυπογρα-**

φικών στοιχείων π.χ. κάποιες λέξεις γράφονται με χρώμα (εθελοντής αιμοδότης – *τώρα*) ή με μεγαλύτερα γράμματα για να τονιστούν (*Γίνε και συ – τώρα*), το *τώρα* υπογραμμίζεται και συνοδεύεται από θαυμαστικό, προκειμένου να προκαλέσει μεγαλύτερη εντύπωση.

III. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Λέξεις σχετικές με την επικοινωνία

<p>αποκρυπτο- γραφώ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. ανακαλύπτω τον τρόπο ανάγνωσης ενός κώδικα γραφής, π.χ. <i>Ο Μ. Βέντρις αποκρυπτογράφησε το 1953 τη Γραμμική γραφή Β.</i> 2. (μτφ.) μεταφέρω στο συμβατικό κώδικα επικοινωνίας, ερμηνεύω, π.χ. <i>Προσπάθησαν μάταια να αποκρυπτογραφήσουν τις δηλώσεις του διευθυντή.</i> • Συνώνυμα: 2. ερμηνεύω. • Αντώνυμα: 1. κρυπτογραφώ (= γράφω με μυστικό κώδικα γραφής). • Ομόρριζα: αποκρυπτογράφηση, κρυπτογραφώ, κρυπτογράφηση, κρυπτογραφικός, κρυπτογραφία – κρύβω, κρυφός, αποκρύπτω, κρύπτη – γράφω, γραφή, γραφικός, γραφείο, γραμμή κ.ά.
<p>γλώσσα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. το ευκίνητο, σαρκώδες και μυώδες όργανο του κάτω μέρους της στοματικής κοιλότητας που χρησιμεύει ως αισθητήριο όργανο για τη γεύση, το μάσημα και την κατάποση της τροφής καθώς και την παραγωγή ανθρώπινης ομιλίας. 2. οποιοδήποτε σύνολο ή σύστημα τυποποιημένων συμβόλων, σημείων, ήχων ή κινήσεων που συνθέτει έναν κώδικα επικοινωνίας, π.χ. <i>η γλώσσα του σώματος, η γλώσσα των κωφαλάλων, η γλώσσα της αλήθειας.</i> 3. ο κατά ομάδες, κυρίως έθνη, καθιερωμένος κώδικας επικοινωνίας, που συνίσταται στην απόδοση συγκεκριμένων σημασιών με λέξεις και εκφράσεις, π.χ. <i>ελληνική γλώσσα, μπτρική γλώσσα, ξένη γλώσσα.</i> 4. κάθε επιμέρους διάλεκτος ή μορφή αυτού του κώδικα, π.χ. <i>η γλώσσα των νέων, η δημοτική γλώσσα, η γλώσσα της ιατρικής.</i> • Ομόρριζα: γλωσσικός, γλωσσάρι, γλωσσολογία, γλωσσολόγος, γλωσσοδέτης, γλωσσομαθής, γλωσσοπλάστης, γλωσσοτρώω, δίγλωσσος κ.ά.

<p>γραφή < γράφω</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. η παράσταση του λόγου ή της σκέψης με ένα σύστημα συμβόλων, κυρίως πάνω σε χαρτί, π.χ. <i>Ξέρει γραφή και ανάγνωση – Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τη μεγαλογράμματη γραφή.</i> 2. το ύφος, το σтил με το οποίο είναι γραμμένο ένα κείμενο, π.χ. <i>Ο συγγραφέας Χ διακρίνεται για την πρωτότυπη γραφή του.</i> • Ομόρριζα: γράφω, γραφικός, γραπτός, γράψιμο, γραφέας, γραφείο, γραφειοκρατία, γράφημα, γραφιάς, γραφίστας, γράμμα, ιστοριογραφία, βιβλιογραφία, δοκιμιογράφος, μυθιστοριογράφος, γραφομηχανή, γραφολόγος κ.ά.
<p>δέκτης < δέχομαι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. γενικά αυτός που δέχεται κάτι, π.χ. <i>Έγινε δέκτης παραπόνων.</i> 2. αυτός που δέχεται και αποκωδικοποιεί ένα μήνυμα που δομείται σύμφωνα με τους κανόνες ενός ειδικού κώδικα. • Συνώνυμα: λήπτης, αποδέκτης, παραλήπτης. • Αντώνυμα: δότης, πομπός. • Ομόρριζα: δέχομαι, δεκτός, αποδεκτός, δεκτικός, αποδοχή, ακατάδεκτος, δοχείο, υποδοχή, διαδοχή κ.ά.
<p>δίαυλος < διά + αυλός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. στενή δίοδος που συνδέει δύο θάλασσες. 2. (μτφ.) μέσο, τρόπος επικοινωνίας, π.χ. <i>Ο διάυλος επικοινωνίας επηρεάζει τη μορφή του μηνύματος.</i> • Συνώνυμα: 1. πορθμός, κανάλι. • Ομόρριζα: αυλός, συναυλία, πύραυλος.
<p>εκφράζω < αρχ. ἐκ + φράζω</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. καθιστώ φανερό κάτι εσωτερικό (σκέψη, συναίσθημα, επιθυμία), π.χ. <i>εκφράζω ανησυχία, εκφράζω τη γνώμη μου.</i> 2. (μτφ.) ανταποκρίνομαι στην αισθητική, τις προσδοκίες, τις αντιλήψεις, τις θέσεις κ.λπ. κάποιου, π.χ. <i>Αυτή η άποψη με εκφράζει απόλυτα.</i> • Συνώνυμα: 1. εκδηλώνω, δείχνω, φανερώνω, εξωτερικεύω. 2. αντιπροσωπεύω. • Αντώνυμα: 1. αποκρύπτω, αποσιωπώ, σκεπάζω. • Ομόρριζα: έκφραση, εκφραστικός, εκφραστής, εκφραστικότητα.
<p>επικοινωνώ < επί + κοινωνώ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. μεταδίδω ένα μήνυμα, μια πληροφορία κ.ά. σε κάποιον ή ανταλλάσσω γνώσεις, σκέψεις, γνώμες κτλ. με κάποιον, π.χ. <i>Επικοινωνούμε τηλεφωνικά κάθε μέρα.</i> 2. έχω πνευματικό, ψυχικό, συναισθηματικό κτλ. δεσμό με κάποιον και μπορώ να καταλαβαίνω τα συναισθήματά του, π.χ. <i>Παιδιά και γονείς δυσκολεύονται σήμερα να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.</i> 3. (για χώρους) συνδέομαι με άλλο χώρο, π.χ. <i>Τα δύο δωμάτια επικοινωνούν μεταξύ τους με εσωτερική πόρτα.</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • Συνώνυμα: 1. έρχομαι σε επαφή, μιλάω. 2. καταλαβαίνω, κατανοώ, νιώθω. 3. συνδέομαι, συγκοινωνώ. • Αντώνυμα: 1. και 2. απομονώνομαι, αποκόπομαι, αποξενώνομαι, απομακρύνομαι. • Ομόρριζα: επικοινωνία, επικοινωνιακός, επικοινωνιολόγος, επικοινωνιολογία, επικοινωνιολογικός.
κώδικας	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: σύνολο σημείων που συγκροτούν ένα κλειστό σύστημα με το οποίο οι άνθρωποι δέχονται ή στέλνουν μηνύματα, δηλαδή επικοινωνούν μεταξύ τους, π.χ. γλωσσικός κώδικας, μαθηματικός κώδικας, μουσικός κώδικας κ.ά. • Ομόρριζα: κωδικοποιώ, κωδικοποίηση.
λόγος < λέγω	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. η ικανότητα του ανθρώπου να μιλάει και να διατυπώνει τη σκέψη του, π.χ. <i>Ο λόγος διακρίνει τον άνθρωπο από τα ζώα.</i> 2. σύστημα έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, π.χ. προφορικός και γραπτός λόγος. 3. λέξη, φράση, κουβέντα, π.χ. <i>Θέλω να σου πω δυο λόγια.</i> 4. η λογοτεχνία, η έντεχνη χρήση της γλώσσας, π.χ. πεζός λόγος, ποιητικός λόγος. 5. ομιλία, αγόρευση, π.χ. <i>Εκφωνώ λόγο.</i> 6. συζήτηση, αναφορά σε κάτι, π.χ. <i>Γίνεται πολύς λόγος για τη διατροφή στα σχολεία.</i> 7. φήμη, διάδοση, π.χ. <i>Μην ακούς τα λόγια του κόσμου.</i> 8. αντίρρηση, π.χ. <i>Δε σηκώνω λόγο σ' αυτό το θέμα.</i> 9. συμβουλή, π.χ. <i>Άκουσε τα λόγια μου και δε θα χάσεις.</i> 10. διαβεβαίωση, εγγύηση, υπόσχεση, π.χ. <i>Σου δίνω το λόγο μου.</i> 11. αιτία, π.χ. <i>Οι λόγοι εμφάνισης αυτού του φαινομένου είναι κοινωνικοί.</i> 12. η λογική, το λογικό, π.χ. <i>ο ορθός λόγος.</i> • Συνώνυμα: 1. ομιλία, μιλιάρης. 3. κουβέντα. 4. λογοτεχνία. 5. ομιλία, αγόρευση, διάλεξη. 7. φήμη, διάδοση. 8. αντίρρηση, αντίλογος, διαφωνία. 9. συμβουλή, νουθεσία, παραίνεση. 10. υπόσχεση, δέσμευση, διαβεβαίωση, εγγύηση. 11. αίτιο, αιτία. 12. λογική. • Αντώνυμα: 1. αλαλία, αλωσσία. • Ομόρριζα: λέω, λογικός, λογική, λέξη, λεκτικός, λεξικό, λογαριάζω, λογαριασμός, λογός, λογίζομαι, λογικεύω, λογισμός, λόγιος, λογιστής, λογοδοσία, λογογράφος, λογοτεχνία, λογοθεραπεία, λογοκλοπή, λογοκρίνω, λογοκρισία, λογομαχώ, λογομαχία, λογοπαίγνιο, φιλόλογος, θεολόγος, ηλεκτρολόγος, γενικόλογος, λιγόλογος κ.ά.
μήνυμα	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. οτιδήποτε αναγγέλλεται, μεταδίδεται, κοινοποιείται προφορικά, γραπτά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο στο πλαίσιο

	<p>της επικοινωνίας, π.χ. <i>Μου άφησε μήνυμα στον τηλεφωνητή.</i> 2. η πληροφορία που μεταδίδεται από τον πομπό μέσω ενός διαύλου. 3. το βαθύτερο νόημα γεγονότος, κατάστασης, λογοτεχνικού ή άλλου έργου κ.λπ., π.χ. <i>Η ταινία είχε ξεκάθαρα αντιπολεμικό μήνυμα.</i> 4. επίσημη ανακοίνωση ή λόγος, π.χ. <i>Ο πρωθυπουργός θα απευθύνει μήνυμα στον ελληνικό λαό.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνώνυμα: 1. είδηση, άγγελμα, μαντάτο. 2. πληροφορία. 3. νόημα, περιεχόμενο, δίδαγμα. 4. ομιλία, λόγος, ανακοίνωση, χαιρετισμός, διάγγελμα. • Ομόρριζα: μηνύω, μήνυση, μηνυτής, μυνητήριο, μινώ.
<p>πληροφορία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: στοιχείο, μήνυμα (είδηση, ανακοίνωση, δήλωση, αναφορά κ.λπ.) που περιέχει και μεταδίδει μια γνώση για κάποιον ή κάτι, π.χ. <i>Για τη συγγραφή του κειμένου συγκέντρωσε πολλές πληροφορίες από εξειδικευμένα βιβλία.</i> • Συνώνυμα: μήνυμα, είδηση, νέο. • Ομόρριζα: πληροφορώ, πληροφορόρηση, πληροφοριακός, πληροφορική, πληροφοριοδότης.
<p>πομπός < αρχ. πέμπω (= στέλνω)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία – Φράσεις: 1. συσκευή ή εγκατάσταση που μετατρέπει (ακουστικά, οπτικά κτλ.) σήματα, πληροφορίες σε ηλεκτρομαγνητικά κύματα και τα εκπέμπει στο χώρο, π.χ. <i>ραδιοφωνικός πομπός, τηλεοπτικός πομπός.</i> 2. αυτός που στέλνει μήνυμα στο πλαίσιο της επικοινωνιακής διαδικασίας, π.χ. <i>Σε μια συζήτηση πομπός είναι αυτός που μιλάει και δέκτης αυτός που ακούει.</i> • Ομόρριζα: πομπή, αναπέμπω, παραπέμπω, παραπομπή, εκπέμπω, εκπομπή, αποπέμπω, αποπομπή κ.ά.

Για τους γονείς

Στο **Λεξιλόγιο** οι λέξεις ή φράσεις είναι σχετικές με το θέμα που εξετάζεται σε κάθε ενότητα και συναντώνται στα κείμενα του σχολικού βιβλίου. Προκειμένου να εμπλουτίσει το παιδί το λεξιλόγιό του και να αναπτύξει τις γλωσσικές του δεξιότητες, διαβάστε μαζί του τον πίνακα και στη συνέχεια προτρέψτε το να λύσει τις σχετικές ασκήσεις.

Ασκήσεις*

1. Αφού συμβουλευτείτε το παραπάνω λεξιλόγιο, βρείτε τις διαφορετικές σημασίες που έχει στις παρακάτω προτάσεις η λέξη λόγος.

- α. Σου δίνω το λόγο μου ότι θα σου επιστρέψω άμεσα τα χρήματα που μου δάνεισες.
- β. Έναν καλό λόγο δεν άκουσα ποτέ από εσένα.
- γ. Θέλω να μου εξηγήσεις τους λόγους για τους οποίους πήρες αυτή την απόφαση.
- δ. Ο διευθυντής του δημοτικού αποχαιρέτησε τους μαθητές της έκτης τάξης μ' έναν ιδιαίτερα συγκινητικό λόγο.
- ε. Ο άνθρωπος ανέπτυξε το λόγο ως μέσο επικοινωνίας με τους συνανθρώπους του.

2. Να συνδυάσετε το ρήμα *εκφράζω* με τα κατάλληλα ουσιαστικά και το ουσιαστικό *πληροφορία* με τα κατάλληλα επίθετα για να σχηματίσετε ονοματικά σύνολα.

εκφράζω: .....

.....

πληροφορία: .....

.....

3. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση.

1. Αποκρυπτογραφώ σημαίνει:

- α. ερμηνεύω   β. αποκρύπτω   γ. αποκαθιστώ.

2. Συνώνυμο του *επικοινωνώ* είναι το ρήμα:

- α. φανερώνω   β. μιλάω   γ. διατυπώνω.

3. Αντώνυμο του *δέκτης* είναι το ουσιαστικό:

- α. παραλήπτης   β. πομπός   γ. αποδέκτης.

4. Το ρήμα *επικοινωνώ* σημαίνει και:

- α. καταλαβαίνω   β. εκφράζω τη γνώμη μου   γ. απομακρύνομαι.

5. Το ουσιαστικό *λόγος* δηλώνει και:

- α. τη λέξη   β. την είδηση   γ. την ομιλία.

6. Η λέξη *γραφή* δηλώνει και:

- α. τον τρόπο έκφρασης   β. το ύφος ενός κειμένου   γ. την πληροφορία.

---

* Οι απαντήσεις στις Ασκήσεις δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

IV. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. Ολοκληρωμένες εκθέσεις

1. Γράψτε μια επιστολή σε ένα φίλο σας που πηγαίνει σε άλλο γυμνάσιο. Μοιραστείτε μαζί του τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας από τις πρώτες μέρες στο νέο σας σχολείο (για την επιστολή και τα βασικά χαρακτηριστικά της βλ. σελ. 24-25).

Πρόλογος

Η αρχή μιας νέας
σχολικής ζωής

Κύριο μέρος

1η παράγραφος:
Περιγραφή
συναισθημάτων

2η παράγραφος:

Οι διαφορές του
γυμνασίου από
το δημοτικό

3η παράγραφος:

Οι δραστηριότητες
στο γυμνάσιο

Αγαπημένε μου φίλε Βασίλη

Επιτέλους, είμαστε πια μαθητές της Α' Γυμνασίου! Πότε πέρασαν έξι χρόνια στο δημοτικό ούτε που το κατάλαβα. Και να που τώρα το δημοτικό αποτελεί πια παρελθόν και εμείς βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας σχολικής ζωής.

Δε σου κρύβω βέβαια πως όταν πρωτομπήκα στο χώρο του νέου μου σχολείου ήμουν λιγάκι φοβισμένος και είχα αρκετό άγχος. Πώς θα είναι άραγε το γυμνάσιο; Τα μαθήματα τώρα θα είναι πιο δύσκολα, θα τα καταφέρω; Κι οι καθηγητές εδώ μήπως είναι πολύ αυστηροί; Τέτοιες κι άλλες σκέψεις τριγύριζαν μέσα στο μυαλό μου. Όμως κοντά στο φόβο για το άγνωστο που ανοιγόταν μπροστά μου υπήρχε και η ανυπομονησία, η περιέργεια να το γνωρίσω και μαζί η χαρά και η περηφάνια που ήμουν πια μαθητής γυμνασίου. Ένιωθα μάλιστα πως ψήλωσα ξαφνικά μερικούς πόντους...

Από τις πρώτες κιόλας μέρες κατάλαβα πως το γυμνάσιο δεν είναι όπως το δημοτικό. Πρώτα πρώτα τα μαθήματα είναι πιο πολλά και πιο δύσκολα. Αυτό βέβαια σημαίνει περισσότερο διάβασμα και περισσότερη προσπάθεια. Έπειτα μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση, και μάλιστα ευχάριστη, ότι δεν υπάρχει ένας δάσκαλος για όλα τα μαθήματα, όπως συνέβαινε στο δημοτικό, αλλά σχεδόν για κάθε μάθημα υπάρχει και διαφορετικός καθηγητής. Αυτή η εναλλαγή προσώπων νομίζω πως κάνει τις ώρες των μαθημάτων να κυλούν πιο ευχάριστα. Συνειδητοποίησα επίσης πως οι καθηγητές μάς αντιμετωπίζουν κάπως διαφορετικά. Θεωρούν πως είμαστε πια πιο μεγάλοι, πιο υπεύθυνοι και έχουν περισσότερες απαιτήσεις από μας τόσο ως προς τη συμπεριφορά μας όσο και ως προς τη μελέτη και την προσπάθειά μας. Βέβαια είναι όλοι αρκετά φιλικοί μαζί μας και προσπαθούν να μας βοηθήσουν να εξοικειωθούμε με το καινούριο μας σχολικό περιβάλλον.

Επιπλέον, από τις πρώτες κιόλας μέρες έγινε φανερό πως η σχολική ζωή του γυμνασίου είναι πολύ πιο πλούσια σε δραστηριότητες. Ήδη έχουν προγραμματιστεί κάποιες εκδηλώσεις, ενώ μόλις πριν από λίγες μέρες ο γυμνασιάρχης μάς ανακοίνωσε πως το σχολείο μας θα συμμετάσχει σ' ένα διεθνές πρόγραμμα για την προστασία του περιβάλλοντος. Όλα αυτά με κάνουν να

πιστεύω πως η φετινή χρονιά θα είναι πολύ ενδιαφέρουσα και γεμάτη με νέες εμπειρίες.

4η παράγραφος:
Νέες γνωριμίες
στο καινούριο σχολείο

Τέλος, πέρα από τους παλιούς μου συμμαθητές, που με μεγάλη μου χαρά ξαναβρήκα εδώ στο γυμνάσιο, υπάρχουν και πάρα πολλοί μαθητές από άλλα δημοτικά σχολεία. Με κάποιους απ' αυτούς έχουμε ήδη γνωριστεί και κάνουμε πολύ καλή παρέα. Σίγουρα αυτή τη χρονιά θα έχω την ευκαιρία να κάνω πολλές νέες γνωριμίες και να αποκτήσω καινούριους φίλους, γεγονός που με γεμίζει με χαρά.

5η παράγραφος:
Σκέψεις και
συμπεράσματα για
το νέο σχολείο

Γενικά, νομίζω πως είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος από τις πρώτες μου μέρες στο γυμνάσιο. Νιώθω πως μπροστά μου ανοίγεται ένας νέος κόσμος, που με καλεί να τον γνωρίσω και υπόσχεται να μου προσφέρει πολλές νέες γνώσεις και εμπειρίες, χρειάζεται όμως και η δική μου αδιάκοπη και συστηματική προσπάθεια, αν και αυτό δε με φοβίζει καθόλου. Εξάλλου, όπως μας λένε και οι καθηγητές μας, τα αγαθά κερδίζονται με κόπο και προσπάθεια.

Επίλογος

Εδώ όμως πρέπει να κλείσω το γράμμα μου, γιατί πρέπει να διαβάσω για το αυριανό μάθημα. Γράψε μου και συ για τις δικές σου εντυπώσεις από τις πρώτες μέρες στο γυμνάσιο. Θα περιμένω με ανυπομονησία.

Με αγάπη
Γιώργος

Η επιστολή

- Η επιστολή είναι ένα είδος γραπτού λόγου με το οποίο δύο άτομα επικοινωνούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν απόψεις, ιδέες και πληροφορίες για θέματα ή γεγονότα που τους αφορούν. Αυτός που στέλνει την επιστολή λέγεται **αποστολέας** και αυτός που τη λαμβάνει λέγεται **παραλήπτης**.
- Τις επιστολές μπορούμε να τις διακρίνουμε σε διάφορες **κατηγορίες** ανάλογα με το περιεχόμενό τους και τις πρακτικές ανάγκες της καθημερινής ζωής που εξυπηρετούν, όπως: φιλικές, οικογενειακές, συχαρητήριες, ευχαριστήριες, συλλυπητήριες, εμπορικές, συστατικές κ.ά.

Για τους γονείς

Για την ανάπτυξη του θέματος 1 επισημαίνουμε κατ' αρχάς στο παιδί ότι το κείμενό του πρέπει να έχει τη μορφή **επιστολής**. Επομένως το προτρέπουμε να διαβάσει τα σχετικά με το είδος αυτό του λόγου στις σελ. 24-25. Στη συνέχεια το ωθούμε να διαβάσει το υπόδειγμα δίνοντας έμφαση στους **πλαγιότιτλους** που δίνουν τη **δομή-το σκελετό** του κειμένου. Τέλος το προτρέπουμε να συμβουλευτεί και τον **πίνακα** των σελ. 28-29 απ' όπου μπορεί να αντλήσει σχετικό **λεξιλόγιο**. Σχετικά είναι και τα **κείμενα για εξάσκηση 1 και 2**, σελ. 29-30 και 31-32 αντίστοιχα.

- **Βασικά χαρακτηριστικά της επιστολής:**
  - Υπάρχει πάντα η **ημερομηνία** (στο πάνω δεξί άκρο της σελίδας).
  - Αρχίζει με μία **προσφώνηση**, η οποία είναι ανάλογη με το πρόσωπο στο οποίο απευθυνόμαστε, π.χ.
    - α. φιλική επιστολή → *Αγαπημένε μου φίλε, Φίλε μου, Κώστα μου* κ.ά.
    - β. επίσημη επιστολή → *Αξιότιμε κύριε..., Αγαπτιέ κύριε..., Κύριε...* κ.ά.
  - Το **ύφος** του λόγου εξαρτάται απ' αυτόν για τον οποίο προορίζεται η επιστολή: το ύφος είναι απλό, φιλικό και οικείο, όταν ο παραλήπτης είναι ένα γνωστό και φιλικό μας πρόσωπο, αλλά επίσημο και τυπικό, όταν ο παραλήπτης είναι κάποιον άτομο που δε γνωρίζουμε καλά, έχουμε τυπικές ή επαγγελματικές σχέσεις μαζί του κ.λπ.
  - Στην επιστολή υπάρχει, όπως και στ' άλλα κείμενα, **πρόλογος, κύριο μέρος** και **επίλογος**. Στον πρόλογο παρουσιάζεται η αφορμή και το θέμα της επιστολής.
  - Η επιστολή κλείνει μ' ένα χαιρετισμό (**επιφώνηση**) πάλι ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθυνόμαστε (π.χ. *Σε φιλώ, Με αγάπη, Με τιμή, Με εκτίμηση* κ.λπ.).
- **Αρετές/προσόντα της επιστολής:** Βασικά στοιχεία μιας επιστολής πρέπει να είναι η σαφήνεια, η συντομία, η απλότητα, η ακρίβεια και η ευγένεια, προκειμένου να επιτυχάνεται η επικοινωνία ανάμεσα στον αποστολέα και τον παραλήπτη.

2. Το διάλειμμα

Πρόλογος

Γιατί οι μαθητές αγαπούν το διάλειμμα.

Το διάλειμμα είναι μια από τις πιο ευχάριστες κι αγαπημένες στιγμές στη διάρκεια της σχολικής μέρας. Κι είμαι σίγουρος πως όλοι οι συμμαθητές μου συμφωνούν σ' αυτό. Γιατί ποιος είναι αυτός που δε θέλει να ξεκουράσει λίγο το μυαλό του, να χαλαρώσει από το άγχος και την πίεση των μαθημάτων, να εκτονωθεί και να διασκεδάσει για λίγο είτε συζητώντας για διάφορα θέματα είτε αστειευόμενος είτε παίζοντας είτε ασχολούμενος γενικά με κάτι που τον ευχαριστεί; Και βέβαια όλη αυτή η ξεκούραση, η χαλάρωση και η εκτόνωση που μας προσφέρει το διάλειμμα μας ανανεώνουν και γεμίζουν τις «μπαταρίες» μας για να παρακολουθήσουμε και τις επόμενες διδακτικές ώρες.

Κύριο μέρος

1η παράγραφος:
Η λαχτάρα των μαθητών για το διάλειμμα

Η λαχτάρα μας για το διάλειμμα είναι φανερή στον τρόπο με τον οποίο ξεχυνόμαστε από τις αίθουσες μόλις χτυπήσει το κουδούνι. Οι διάδρομοι και οι σκάλες, που πριν ήταν ήσυχες, κατακλύζονται ξαφνικά από ένα χείμαρρο παιδιών που συνωστίζονται, φωνάζουν, γελούν. Μέσα σε λίγα λεπτά το προαύλιο ξεχειλίζει από ζωή και γεμίζει μ' ένα χαρούμενο βουητό.

2η παράγραφος:

Τι κάνουν οι μαθητές στο διάλειμμα.

Κάποιες παρέες συζητούν είτε κάνοντας βόλτες είτε καθισμένες στα παγκάκια ή κάτω από τα δέντρα. Άλλα παιδιά προτιμούν να το ρίξουν στο παιχνίδι. Δεν είναι λίγες οι φορές που ανάμεσα στις παρέες των παιδιών που

συζητούν ή παίζουν μπάσκετ, βόλεϊ κ.λπ. μπορείς να ξεχωρίσεις και μερικούς καθηγητές. Βέβαια καμιά φορά δε λείπουν και κάποιοι μικροτσακωμοί, που ευτυχώς όμως λήγουν σύντομα και πολύ σπάνια καταλήγουν σε κάποιο σοβαρό επεισόδιο που χρειάζεται την επέμβαση κάποιου καθηγητή. Άλλα παιδιά με το βιβλίο στο χέρι προτιμούν να κάνουν μια τελευταία επανάληψη στο μάθημα που ακολουθεί. Άλλα πάλι επιλέγουν να μείνουν στις αίθουσες. Όμως κι εκεί τα πράγματα δεν είναι και τόσο ήρεμα. Κυνηγητό ανάμεσα στα θρανία, πόλεμος με τις κιμωλίες, εκτόξευση βιβλίων ή άλλων αντικειμένων και φωνές από τους επιμελητές που μάταια προσπαθούν να επιβάλουν την τάξη.

Επίλογος

Όταν το κουδούνι ξανατυπώσει, ο ίδιος χείμαρρος παιδιών κατακλύζει για μια φορά ακόμη τις σκάλες και τους διαδρόμους. Έπειτα από λίγο απλώνεται πάλι γαλήνη και ηρεμία. Μέχρι βέβαια το επόμενο διάλειμμα...

B. Θέματα αναπτυγμένα σε παραγράφους

1. Αδιάβαστος σ' ένα μάθημα

Θεματική πρόταση

Λεπτομέρειες

Κατακλείδα

Σήμερα πύγα αδιάβαστος στο μάθημα της ιστορίας. Η αλήθεια είναι ότι χθες το απόγευμα κάθισα να μελετήσω τα μαθήματά μου, και μάλιστα με πολλή όρεξη. Όταν όμως αντιλήφθηκα ότι στην τηλεόραση παιζόταν η αγαπημένη μου ταινία, εγκατέλειψα το διάβασμα και έτρεξα να τη δω. Δυστυχώς, η ταινία τελείωσε αργά και δεν πρόλαβα να διαβάσω ιστορία. Χθες, βέβαια, πέρασα καλά βλέποντας τον αγαπημένο μου ήρωα να κάνει διάφορα κατορθώματα, σήμερα όμως με έτρωγαν οι τύψεις και με είχε κυριέψει ο φόβος. Τι θα έκανα αν με εξέταζε ο καθηγητής; Όταν μπήκα στην τάξη, νόμιζα ότι όλοι οι συμμαθητές μου γνώριζαν τι μου συμβαίνει και ότι από στιγμή σε στιγμή θα άρχιζαν τα σχόλια και τα πειράγματα. Κάποια στιγμή ήρθε ο καθηγητής και η εξέταση άρχισε. Η κατάστασή μου χειροτέρευσε. Μ' έπιασε πανικός, κοκκίνισα ολόκληρος και έτρεμα στη σκέψη ότι ο πρώτος που θα ρωτούσε θα ήμουν εγώ. Τα χέρια μου είχαν ιδρώσει και η καρδιά μου χτυπούσε δυνατά. Σε μια στιγμή μάλιστα μου φάνηκε ότι η ματιά του καθηγητή καρφώθηκε πάνω μου και ήμουν έτοιμος να καταρρεύσω. Ευτυχώς όμως, η εξέταση τελείωσε και ο καθηγητής άρχισε να παραδίδει το παρακάτω μάθημα. **Τι ανακούφιση και τι χαρά ήταν αυτή!** Φτινά τη γλίτωσα, σκέφτηκα. **Ορκίστηκα όμως μέσα μου πως αυτό το μαρτύριο δε θα το ξαναπερνούσα.**

2. Κάποιο πρόβλημα που αντιμετωπίζω στο σχολείο

Θεματική
περίοδος

Λεπτομέρειες

Κατακλείδα

Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζω στο σχολείο είναι οι υπερβολικές απαιτήσεις των καθηγητών μου όσον αφορά τις εργασίες και τη μελέτη που μας αναθέτουν για το σπίτι. Πολλοί απ' αυτούς δε λαμβάνουν υπόψη τους πόσο φορτωμένο είναι το πρόγραμμά μας, ειδικά τις μέρες στις οποίες έχουμε πολλά δύσκολα μαθήματα, όπως αρχαία, μαθηματικά και ιστορία. Κάθε καθηγητής είναι ιδιαίτερα αυστηρός και σχολαστικός στο μάθημά του και οι ασκήσεις που μας δίνει είναι συχνά περίπλοκες και δύσκολες, έτσι ώστε η προετοιμασία τους να απαιτεί πολύ χρόνο. Το αποτέλεσμα είναι εμείς οι μαθητές να αισθανόμαστε υπερβολικό άγχος και πίεση και να μην μπορούμε να αποδώσουμε όσο θα θέλαμε. Προτείνω λοιπόν να υπάρχει μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των καθηγητών, έτσι ώστε να μη μας φορτώνουν ταυτόχρονα με πολλές εργασίες, γεγονός που δε βοηθάει στην εμπέδωση της ύλης. Θα μπορούσε επίσης ένα σημαντικό κομμάτι της δουλειάς να γίνεται μέσα στην τάξη, γεγονός που θα ευνοούσε τη συνεργασία και την ευγενή άμιλλα, αλλά και θα επέτρεπε σε μας τους μαθητές να έχουμε κάποιο ελεύθερο χρόνο στο σπίτι, ώστε να ξεκουραζόμαστε και να αναπτύσσουμε και άλλα ενδιαφέροντα πέρα από το διάβασμα. Έτσι νομίζω ότι όλοι μας θα λειτουργούμε καλύτερα και πιο αποτελεσματικά.

Άλλα προβλήματα στα οποία μπορεί κανείς να αναφερθεί είναι:

- Η ανάγκη να βελτιωθεί το σχολικό περιβάλλον.
- Η αρνητική-εχθρική συμπεριφορά κάποιων μαθητών.
- Η κακή ποιότητα κάποιων βιβλίων.
- Το μάθημα που γίνεται ανιαρό και κουραστικό, επειδή ο μονόλογος του καθηγητή δεν επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών.

3. Το μάθημα που μου αρέσει περισσότερο

Θεματική
περίοδος

Λεπτομέρειες

Απ' όλα τα μαθήματα που κάνουμε στο σχολείο εκείνο που μου αρέσει περισσότερο είναι η γυμναστική. Με τις ποικίλες ασκήσεις και τα διάφορα αγωνίσματα βελτιώνεται η υγεία μας, και το σώμα μας αποκτά δύναμη, ευλυγισία και χάρη. Ταυτόχρονα, αναπτύσσεται η κοινωνικότητά μας και το αίσθημα της συντροφικότητας. Με τα διάφορα ομαδικά παιχνίδια μαθαίνουμε να συνεργαζόμαστε με τους συμπαίκτες μας, αλλά και να σεβόμαστε τους αντιπάλους μας. Επίσης ο αθλητισμός καλλιεργεί το πνεύμα ισότητας, αλληλεγγύης και ευγενούς άμιλλας και έτσι γινόμαστε πιο άξιοι και ικανοί άνθρωποι. Μας σπλίζει ακόμα με θάρρος, αυτοπεποίθηση, υπομονή και επιμονή και καλ-

λιεργεί την κρίση, την αντίληψη και τη φαντασία μας. Τέλος, η γυμναστική όχι μόνο μας φέρνει πιο κοντά στην υγιεινή ζωή, αλλά και μας απομακρύνει από βλαβερές συνήθειες που μπορούν να φθείρουν τόσο το σώμα μας όσο και την ψυχή μας. **Για όλους αυτούς τους λόγους λοιπόν θεωρώ τη γυμναστική το καλύτερο απ' όλα τα μαθήματα.**

4. Το διαγώνισμα

Θεματική
περίοδος

Λεπτομέρειες

Κατακλείδα

Ένα από τα πράγματα που αντιπαθώ στο σχολείο είναι τα διαγωνίσματα. Όσο καλά διαβασμένος κι αν είμαι, δεν μπορώ να νικήσω το φόβο που με κυριεύει κάθε φορά που κάποιος καθηγητής μάς ανακοινώνει ότι θα γράψουμε διαγώνισμα. Η καρδιά μου σφίγγεται από την αγωνία και το άγχος. Για μια στιγμή νιώθω ότι όλα έχουν σβηστεί από το μυαλό μου και είναι σαν να μην έχω διαβάσει τίποτε. Κι είναι κι αυτή η πίεση του χρόνου! Σκέφτομαι διαρκώς: Θα καταφέρω να ολοκληρώσω το διαγώνισμα την καθορισμένη ώρα; Θα προλάβω να απαντήσω σε όλα τα θέματα ή θα δώσω το διαγώνισμα μισό, κινδυνεύοντας να πάρω κάτω από τη βάση; Στο τέλος όμως τα καταφέρνω να γράψω καλά, και σε μερικά μαθήματα και άριστα, αν και πάντα πιστεύω ότι θα έχω το χειρότερο βαθμό στην τάξη. Ξέρω βέβαια ότι τα διαγωνίσματα έχουν τη σημασία τους. Είναι ευκαιρία για το μαθητή να εκτιμήσει τις δυνάμεις του και να διαπιστώσει αν όντως έχει κατανοήσει και αφομοιώσει όσα διδάχθηκε. Είναι γι' αυτόν μια δοκιμασία πνευματική, στην οποία πρέπει να αντεπεξέλθει μόνος του. Επίσης, επιτρέπουν στον καθηγητή να ελέγξει την πρόοδο των μαθητών, να εντοπίσει τις ελλείψεις και τις αδυναμίες τους, ώστε να τους βοηθήσει να τις ξεπεράσουν. Έτσι, το διαγώνισμα δεν είναι μια τιμωρία για το μαθητή αλλά μια προσπάθεια να βελτιωθεί. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθώ να τρέμω τα διαγωνίσματα, κι ίσως ο λόγος είναι ότι δεν έχω πίστη στον εαυτό μου και τις δυνατότητές μου. **Αν λοιπόν νικήσω αυτή την αδυναμία μου, ίσως πάψω πια να φοβάμαι τα διαγωνίσματα· κι αυτό το εύχομαι με όλη μου την ψυχή.**

Τρόποι έκφρασης των συναισθημάτων

Τα **συναισθήματα** που βιώνει ένας μαθητής κατά τις πρώτες μέρες στο γυμνάσιο αλλά και γενικότερα κατά τη φοίτησή του στο σχολείο μπορεί να είναι **θετικά ή αρνητικά**. Αυτά μπορούν να εκφραστούν:

α. με επίθετα/μετοχές

(είμαι) χαρούμενος, ευτυχισμένος, ενθουσιασμένος, αισιόδοξος, κεφάλτος, ανυπόμονος, ικανοποιημένος, περήφανος, περήργος, αναστατωμένος, ευδιάθετος, απογοητευμένος, δυσρεστημένος, στενοχωρημένος, αγχωμένος, απαισιόδοξος, διστακτικός, φοβισμένος, ανασφαλής, τρομαγμένος, ντροπισμένος, πανικόβλητος, πικραμένος.

β. με ουσιαστικά	(νιώθω) χαρά, ευτυχία, ενθουσιασμό, αισιοδοξία, κέφι, ανυπομονησία, ικανοποίηση, περηφάνια, περιέργεια, αναστάτωση, απογοήτευση, δυσαρέσκεια, στενοχώρια, άγχος, αγωνία, απαισιοδοξία, δισταγμός, φόβο, ανασφάλεια, τρόμο, ντροπή, πανικό, πίκρα.
γ. με ρήματα	χαίρομαι, ενθουσιάζομαι, αισιοδοξώ, ανυπομονώ, ικανοποιούμαι, περηφανεύομαι, περιεργάζομαι, αναστατώνομαι, απογοπεύομαι, δυσαρεστούμαι, στενοχωριέμαι, αγχώνομαι, αγωνιώ, διστάζω, φοβάμαι, τρομάζω, ντρέπομαι, πανικοβάλλομαι, πικραίνομαι.

V. ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

1ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Η Αστραδενή μετακομίζει με την οικογένειά της από τη Σύμη όπου ζούσαν μέχρι τότε στην Αθήνα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί παρακολουθούμε την πρώτη της μέρα στο νέο της σχολείο.

[...] Τα παιδιά, φαίνεται, τελείωσαν την ορθογραφία, γιατί σηκώθηκαν κάτι κορίτσια, μάζεψαν τα τετράδια και τα 'δωσαν στη δασκάλα. «Λοιπόν», είπε αυτή και άνοιξε ένα πράσινο τετράδιο, «για σήκω εσύ, η καινούρια και πες μου το όνομά σου».

Στάθηκα όρθια δίπλα στο θρανίο μου κι είπα: «Αστραδενή Χατζηπέτρου».

Η κυρία δε με κοίταζε, ετοιμαζότανε να γράψει τ' όνομά μου στο τετράδιο –ο κατάλογος θα ήταν– αλλά τα παιδιά άρχισαν τα γέλια... Γιατί άραγε;... Και τότε εκείνη σήκωσε το κεφάλι, χτύπησε ένα χάρακα στο τραπέζι και είπε:

«Ησυχία εσείς! Πώς το είπες αυτό το όνομα;».

«Αστραδενή Χατζηπέτρου».

«Όχι το Χατζηπέτρου... Το Αστραδενή... Χριστιανικό είναι;...».

«Ναι», έκανα με το κεφάλι. Έτρεμα. Δεν της άρεσε τ' όνομά μου, φαίνεται...».

«Δηλαδή, ΕΤΣΙ σε βάφτισε ο παπάς;», ξαναρώτησε.

«Αστερόπη με βάφτισε, αλλά με φωνάζουν Αστραδενή».

«Και το... Αστραδενή είναι χριστιανικό;».

«Μάλιστα. Η κυρία μας –η δασκάλα μου– θέλω να πω η παλιά μου η δασκάλα, μου είπε ότι είναι πολύ αρχαίο όνομα. Είναι ένα αστέρι από τα εφτά της Πούλιας...».

(Τι μου 'ρθε και τα 'λεγα όλα αυτά... Θάλασσα τα 'κανα... Ορίστε! Τα παιδιά γελάνε... Τι γελάνε, δηλαδή... αυτά σπαρταράνε, χτυπούνται πάνω στα θρανία τους...)

Η δασκάλα χτυπάει το χάρακα στο τραπέζι και φωνάζει: «Ησυχία!».

«Εγώ δεν ξέρω τέτοιο όνομα. Πότε γιορτάζεις, τέλος πάντων, για να καταλάβω».

«Οι Αστερόπες δε γιορτάζουν. Μόνο γενέθλια έχουν».

Άλλα γέλια από κάτω. Μα γιατί γελάνε ΕΤΣΙ όλοι αυτοί;... Πρέπει να τα μπαλώσω, αλλιώς αυτή η δασκάλα θα με γράψει στα μαύρα κατάστιχα...

«Μερικές Αστερόπες, κυρία, λέω, γιορτάζουν της Αγίας Ουρανίας. Εγώ όμως δεν κάνω γιορτή...».

«Λοιπόν, για να τελειώνουμε», είπε η κυρία κι έγγραφε... «ΟΥ-ΡΑ-ΝΙ-Α ΧΑ-ΤΖΗ-ΠΕ-ΤΡΟΥ».

«Αστερόπη, κυρία!», φώναξα. «Αυτό είναι τ' όνομά μου».

«Πρόσεξε, γιατί δε θα τα πάμε καλά εμείς οι δύο! ΟΥΡΑΝΙΑ θα σε φωνάζω. Αυτό είναι όνομα της Εκκλησίας μας».

Μια μέρα, κάτι κορίτσια μού τραγουδούσανε ένα πειραχτικό τραγούδι: «Αστερία, Αστερία, είσαι μια μικρή κυρία». Τις πλάκωσα στο ξύλο. Με νευριάζανε... Καθόμουν στη γωνιά μου κι έτρωγα το κουλούρι μου κι αυτές εκεί: «Αστερία κι Αστερία...». Στην αρχή έκανα ότι δεν καταλάβαινα, μετά... άνθρωπος είμαι κι εγώ... τις βούτηξα απ' τα μαλλιά –τις δύο– και τις έφερα κάτω. Είμαι πολύ καλή σ' αυτό το κόλπο. Μου το 'χει μάθει ο ξάδελφός μου ο Ντίνος.

Οι μαρτυριάρες πήγανε στη δασκάλα. Με φώναξε η δεσποινίς. Της τα 'πα κι εγώ. Δε θα μίλαγα, αν δε γινόταν η φασαρία, αλλά τώρα που έγινε... Θα έκανα υπομονή, πόσος καιρός μας μένει... Ένας μήνας!... Του χρόνου μπορεί και να 'χω άλλη δασκάλα... Αλλά τώρα... Δεν την κράτησα τη γλώσσα μου και τα 'πα. Καλά λέει η μάνα μου ότι είμαι «γλωσσού».

«Με λέγανε Αστερία», είπα στη δεσποινίδα, «κι εγώ θύμωσα. Ούτε Αστερία ούτε Ουρανία με λένε. Τ' όνομά μου είναι Αστραδενή! Κι ο παπα-Λεμόνης, που είναι Χριστιανός με Χ κεφαλαίο, τη βαφτιστικά του Αστραδενή τη φωνάζει. Κι εμένα Αστραδενή με λένε. Κι όποιος με ξαναπεί μ' άλλο όνομα δε θ' ακούσω!...».

Ευγενία Φακίνου, Αστραδενή

Ασκήσεις*

1. Πώς αντιμετωπίζουν την Αστραδενή στο νέο της σχολείο; Να βρείτε φράσεις του κειμένου που δείχνουν αυτή την αντιμετώπιση.
2. Πώς αντιδρά η Αστραδενή; Ποια είναι τα συναισθήματά της;
3. Να βρείτε τη σημασία των παρακάτω μεταφορικών φράσεων του κειμένου:

* Οι απαντήσεις στις Ασκήσεις δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

Θάλασσα τα 'κανα	→	.....
αυτά σπαρταράνε	→	.....
Πρέπει να τα μπαλώσω	→	.....
θα με γράψει στα μαύρα κατάστιχα	→	.....

2ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Όταν τους εγκαταλείπει ο πατέρας της, η 15χρονη Χριστίνα και η μητέρα της μετακομίζουν στην Αθήνα. Εγκαθίστανται σ' ένα υπόγειο διαμέρισμα μιας πολυκατοικίας, καθώς η μητέρα της Χριστίνας πιάνει δουλειά στο θυρωρείο. Στο απόσπασμα που ακολουθεί η Χριστίνα καταγράφει στο ημερολόγιό* της την πρώτη μέρα της στο νέο της σχολείο.

1η Οκτωβρίου, στο θυρωρείο, βράδυ...

Χριστινάκι μου¹, έχω πολλά να σου πω, τίποτε το ευχάριστο. Θυμάσαι την πρώτη μέρα του σχολείου στα περασμένα χρόνια; Πώς λαχταρούσα να δω τις φίλες μου, τις καινούριες συμμαθήτριες, τους παλιούς και τους καινούριους δασκάλους. Γυρνούσα σπίτι κι έλεγα στη μαμά τις χαρές και τα γέλια μας. Τ' αγαπούσα το σχολείο μου.

Αυτό το χτες έσβησε, το σήμερα έχει μια μικρή γεύση. Θα σου τα πω όλα με τη σειρά. Δε θέλω τίποτε να ξεχάσω, θέλω, όταν θα γεράσω, να θυμάμαι πόσο δυστυχισμένη ήμουν μια 1η Οκτωβρίου, στην Αθήνα...

Ήρθε και με πήρε ο θείος Γιώργος² από το θυρωρείο. Πήραμε ένα ταξί. Το Λύκειο βρίσκεται στο Νέο Ψυχικό, στη δεύτερη στάση...

Το Λύκειο είναι ένα τεράστιο κτίριο με τέσσερα πατώματα. Η κεντρική του είσοδος μου έκανε εντύπωση. Όλα είναι από ροζ μάρμαρο – πόσο δε μ' αρέσει αυτό το χρώμα! Τα σκαλοπάτια, οι τοίχοι, οι πάγκοι στο χολ κι αυτοί μαρμαρίνοι. Και σε μια γωνιά, η προτομή του πατέρα του κυρίου Μηνά, ιδρυτή της σχολής, όπως μου εξήγησε ο θείος Γιώργος. Πολλά παιδιά έμπαιναν μαζί μας, κανένα δεν πρόσεχα. Πήγαμε κατευθείαν στο γραφείο του διευθυντή. Είναι ένας κοντόχοντρος άνθρωπος με μουστάκι και μικρό γκριζωπό γένι. Ούτε συμπαθητικός μου φάνηκε ούτε αντιπαθητικός, ουδέτερος. Μου είπε διάφορα λόγια. Πως χαίρεται που θα 'χει μια τόσο άριστη μαθήτριά, πως ο θείος μου είναι ένας αξιόλογος επιστήμων και πως ελπίζει να βρω στο σχολείο του ένα δεύτερο σπίτι... Κάτι τέτοια... Εγώ κοιτούσα τη βιβλιοθήκη ή μάλλον έκανα πως την κοιτούσα. Είχα μια τρομερή διάθεση να το βάλω στα πόδια, να φύγω. Αλλά να πάω πού;

* Για το ημερολόγιο ως είδος του γραπτού λόγου και τα βασικά χαρακτηριστικά του βλ. στη σελ. 33.

Ο θεός μου, όταν τελείωσε την κουβέντα του, μου είπε: «Και τώρα πάμε να βρούμε τη Ρέα³». Η Ρέα από την πρώτη στιγμή μου φάνηκε συμπαθητική. Με φίλησε όταν με είδε. Έτσι όμως, όπως στεκόμουν στα σκαλιά, με την αυλή μπροστά μου γεμάτη παιδιά, δεν ξέρω γιατί, ένιωσα πανικό. Αμέσως πήγαμε να συναντήσουμε «τους άλλους». Ήταν μαζεμένοι κάτω από το μεγάλο πεύκο. Οι «άλλοι», λοιπόν, δε μ' άρεσαν καθόλου. Όλοι τους μοιάζουν ικανοποιημένοι και σίγουροι για τον εαυτό τους. Ίσως ο καλύτερος, ή, μάλλον, ο λιγότερο αντιπαθητικός να είναι ο Αλέξης Καράς, ένα ψηλό αγόρι που μιλούσε δυνατά κάνοντας πολλές χειρονομίες. Ο Πέτρος Σεβαστός έχει συνέχεια ένα ύφος ειρωνικό, με μια διάθεση κοροϊδευτική, η Τάνια, μάλλον άσχημο και αντιπαθητικό κορίτσι. Η Ρέα μου τη σύστησε για την πρώτη μαθήτριά της τάξης. Η Σόφη, κι αυτή από τη Θεσσαλονίκη, δηλαδή καινούρια όπως κι εγώ, αλλά πολύ φίλη του Αλέξη. Αυτή άρχισε τις ερωτήσεις, πού έμενα, σε ποιο σχολείο πήγαίνα στη Θεσσαλονίκη, και μαζί με τους άλλους μου έκαναν σωστή ανάκριση. Όλοι τους αδιάκριτοι, περίεργοι.

Ξέρω πως παραφέρθηκα. Αλλά όταν με ρώτησε ο Αλέξης «και τι δουλειά κάνει ο πατέρας σου» – πες μου, Χριστινάκι μου, τι τους νοιάζει; Αντί να του πω: Πατέρας δεν υπάρχει και η μάνα μου είναι θυρωρός, σφουγγαρίζει τις σκάλες σας για να πατάτε στα καθαρά, δεν ξέρω γιατί, απάντησα: Επιχειρηματίας. Και ύστερα τους γύρισα την πλάτη και έφυγα. Μ' ανάγκασαν, ακούς, Χριστινάκι, μ' ανάγκασαν να τους πω ψέματα. Τους περιφρονώ όλους και δε θέλω να κάνω παρέα μαζί τους. Θα μελετώ, θα είμαι πάντα πρώτη μαθήτριά, για να δείξω σ' αυτά τα βουτυρόπαιδα πόσο καλύτερη είμαι απ' αυτά...

Ζωρζ Σαρρή, Το ψέμα

1. Χριστινάκι: έτσι έχει ονομάσει η Χριστίνα το ημερολόγιό της. **2. Θεός Γιώργος:** εργάζεται ως καθηγητής στο Λύκειο που πηγαίνει η Χριστίνα. **3. Ρέα:** είναι η ξαδέφφη της Χριστίνας, κόρη του θείου Γιώργου.

Ασκήσεις*

- 1. Πώς νιώθει η Χριστίνα για την πρώτη μέρα στο νέο της σχολείο; Είναι ίδια τα συναισθήματά της όπως και στο παρελθόν;**
- 2. Ποιο γεγονός στενοχώρησε ιδιαίτερα τη Χριστίνα;**
- 3. Να απαντήσετε στα εξής:**
  - Ποιος είναι ο πομπός του κειμένου;

* Οι απαντήσεις στις Ασκήσεις δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

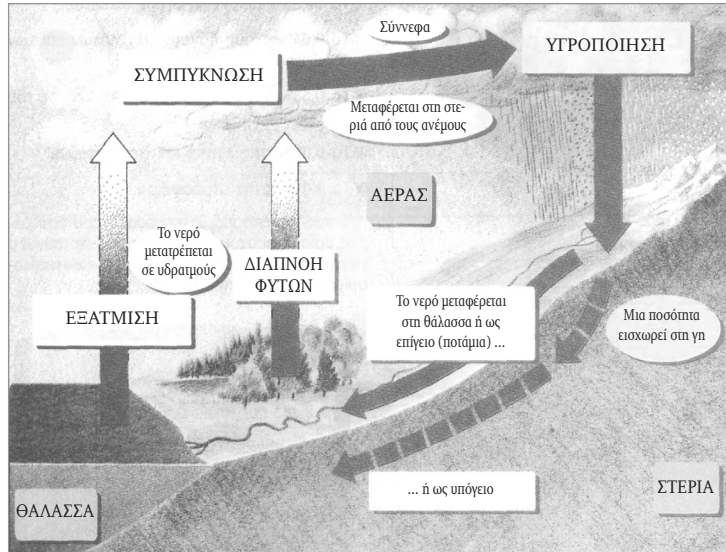
- Ποιος είναι ο δέκτης;
- Ποιος δίαυλος επικοινωνίας χρησιμοποιείται;
- Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου;

Το ημερολόγιο

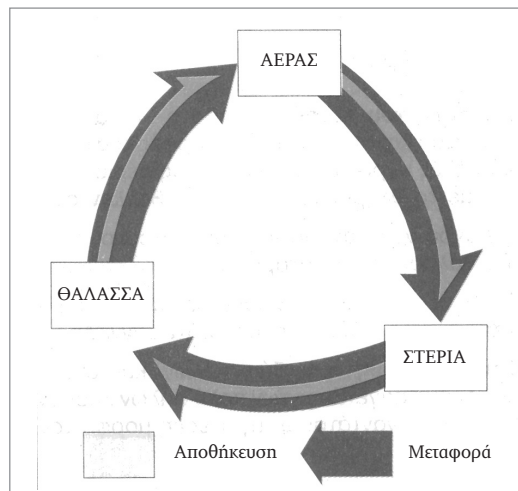
- ❑ Το **ημερολόγιο είναι είδος του γραπτού λόγου** και αποτελεί την καθημερινή καταγραφή από ένα άτομο των σημαντικότερων γεγονότων της προσωπικής του ζωής, καθώς και της δημόσιας ζωής της εποχής του.
- ❑ **Σκοπός:** Ο σκοπός για τον οποίο γράφει κανείς ένα ημερολόγιο είναι για **να διαφυλάξει στη μνήμη του** κάποια γεγονότα που του έκαναν εντύπωση. Ταυτόχρονα όμως το ημερολόγιο αποτελεί και μια συνομιλία του ατόμου με τον εαυτό του, ένα είδος **προσωπικής εξομολόγησης**.
- ❑ **Βασικά χαρακτηριστικά του ημερολογίου:**
  - Η ύπαρξη **ημερομηνίας**. Ο συντάκτης του ημερολογίου καταγράφει ό,τι του προκαλεί εντύπωση προσδιορίζοντας το χρόνο (ώρα, ημέρα, μήνας, χρονιά).
  - Το ημερολόγιο αποτελεί ένα **κείμενο προσωπικό** και γι' αυτό **απόρρητο, κρυφό**. Κανείς άλλος δεν μπορεί να το διαβάσει παρά μόνο εφόσον το επιτρέψει αυτός που το γράφει.
  - Ο **λόγος** στο ημερολόγιο είναι *απλός, καθημερινός, εξομολογητικός, ελλειπτικός ή συνθηματικός*, αφού αποτελεί ένα κείμενο που δημιουργεί κανείς αυθόρμητα με βάση το πώς αισθάνεται και δεν απευθύνεται σε κάποιον άλλο αποδέκτη αλλά στον ίδιο του τον εαυτό.
  - Το ημερολόγιο περιέχει ποικίλα **σχόλια**, κρίσεις, παρατηρήσεις, σκέψεις και γενικά μια **προσωπική και υποκειμενική** καταγραφή όλων αυτών που απασχολούν το άτομο που κρατά ημερολόγιο.
- ❑ Εκτός από το **ατομικό** ημερολόγιο υπάρχει και το **ομαδικό**, που αναφέρεται στην καθημερινή δράση μιας ομάδας ανθρώπων (π.χ. το ημερολόγιο που κρατά ο υπεύθυνος μιας ομάδας εξερευνητών).
- ❑ Τέλος, τα ημερολόγια κάποιων προσωπικοτήτων (ανθρώπων των γραμμάτων, της τέχνης, της επιστήμης κ.ά.) δίνονται πολλές φορές στη δημοσιότητα και μας προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για τη ζωή και το έργο τους αλλά και γενικότερα για την εποχή τους.

3ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο κύκλος του νερού: Ο ήλιος ζεσταίνοντας άνισα τα διάφορα τμήματα της Γης και η βαρύτητα της Γης προκαλούν έναν αέναο (χωρίς διακοπή) κύκλο του νερού, ο οποίος επαναλαμβάνεται από τότε που δημιουργήθηκε ο πλανήτης μας. (Σχήμα 1 και 2)

Σχήμα 1

Σχήμα 2

Απλή αναπαράσταση του κύκλου του νερού

Γεωγραφία Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2005

Ασκήσεις*

1. Το κείμενο είναι πολυτροπικό, ναι ή όχι και γιατί;
2. Ποιο είναι το μήνυμα του κειμένου;

4ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο παρουσιάζονται πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της γραφής στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Συστήματα γραφής εμφανίστηκαν από πολύ νωρίς στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Πρώτοι φαίνεται πως ανέπτυξαν ένα σύστημα γραφής οι Σουμέριοι (αρχαίος λαός που ήταν εγκατεστημένος στη Μεσοποταμία) το 3500 π.Χ. Η γραφή αυτή έγινε γνωστή με την ονομασία σφηνοειδής γραφή, διότι οι Σουμέριοι έγραφαν συνήθως πιέζοντας πάνω σε πλάκες από μαλακό πηλό ένα ειδικό εργαλείο που άφηνε αποτύπωμα σαν σφήνα. Ο συνδυασμός αυτών των αποτυπωμάτων σχημάτιζε τα γράμματα.

Την ίδια περίπου περίοδο (3000 π.Χ.) οι Αιγύπτιοι είχαν επινοήσει ένα άλλο είδος γραφής, τα ιερογλυφικά. Αυτά χαράσσονταν πάνω σε παπύρους, αλλά διακοσμούσαν και τους τοίχους διάφορων μνημείων (ναών, τάφων κ.λπ.). Αργότερα οι Αιγύπτιοι χρησιμοποίησαν και μια απλούστερη μορφή γραφής, την ιερατική. Τόσο η σφηνοειδής γραφή όσο και τα ιερογλυφικά ήταν εικονογραφικές γραφές. Σ' αυτές χρησιμοποιούνταν εικονιστικά σύμβολα που είχαν την αξία ιδεογραμμάτων (σύμβολα που αντιπροσωπεύουν μία έννοια).

Σύστημα γραφής ανέπτυξαν και οι Μινωίτες (2000 π.Χ.), οι οποίοι είχαν δημιουργήσει στην Κρήτη ένα λαμπρό πολιτισμό που είναι γνωστός ως Μινωικός πολιτισμός. Στην αρχή η μινωική γραφή είχε πολλές ομοιότητες με τα ιερογλυφικά των Αιγυπτίων. Το κάθε «γράμμα» δηλαδή συμβολιζόταν με ένα αντικείμενο ή ζώο, π.χ. με ένα ψάρι, ένα πουλί, έναν άνθρωπο κτλ. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένα άλλο είδος γραφής, η Γραμμική Α. Σ' αυτήν τα γράμματα αποδίδονταν με σχήματα πιο απλοποιημένα και δεν μπορούν να αναγνωριστούν με βεβαιότητα ως παραστάσεις διάφορων αντικειμένων. Τα δύο αυτά είδη γραφής δεν έχουν ακόμα αποκρυπτογραφηθεί.

Μετά το 1450 π.Χ., με την επικράτηση των Αχαιών, καθιερώνεται μια άλλη γραφή, που μοιάζει με τη Γραμμική Α, η Γραμμική Β. Αυτή αποκρυπτογραφήθηκε το 1952 από τους Βρετανούς Βέντρις και Τσάνγουικ. Το 1000 π.Χ. περίπου οι Φοίνικες (αρχαίος

* Οι απαντήσεις στις Ασκήσεις δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

λαός που κατοικούσε στην Ανατολική Μεσόγειο, στο σημερινό Λίβανο) επινόησαν το πρώτο αλφάβητο που αποτελούνταν από 22 σύμφωνα. Το αλφάβητο αυτό το πήραν οι Έλληνες και το τροποποίησαν προσθέτοντας τα φωνήεντα. Βασισμένοι στο ελληνικό αλφάβητο οι Ρωμαίοι δημιούργησαν στη συνέχεια το λατινικό, που είναι σήμερα το πιο γνωστό αλφάβητο στον κόσμο.

Όπως διαπιστώνουμε, η γραφή κατά την εξελικτική της πορεία πέρασε από τα εξής στάδια:

- **εικονογραφική γραφή:** χρησιμοποιούνται εικονιστικά σύμβολα που λειτουργούν ως ιδεογράμματα (σύμβολα που αντιπροσωπεύουν μια έννοια)· π.χ. τα ιερογλυφικά.
- **γραμμική γραφή:** χρησιμοποιούνται γραμμικά σύμβολα αντί για εικόνες· π.χ. Γραμμική Α.
- **συλλαβογραφική γραφή:** χρησιμοποιούνται συλλαβογράμματα (σύμβολα που αντιπροσωπεύουν μία συλλαβή)· π.χ. Γραμμική Β.
- **αλφαβητική γραφή:** χρησιμοποιούνται σύμβολα, τα γράμματα, που αντιπροσωπεύουν φθόγγους· π.χ. το ελληνικό και το λατινικό αλφάβητο.

Θ. Ντρίνια

Ασκήσεις*

1. Να δώσετε έναν τίτλο στο παραπάνω κείμενο.
2. Σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας οι προτάσεις ως προς το περιεχόμενό τους διακρίνονται σε *αποφαντικές, ερωτηματικές, προστακτικές και επιφωνηματικές*. Το ποιο είδος προτάσεων από τα παραπάνω επιλέγουμε κάθε φορά στο λόγο εξαρτάται από το σκοπό που θέλουμε να επιτύχουμε (π.χ. παροχή πληροφορίας, έκφραση κάποιας ερώτησης, προσταγής ή παράκλησης) αλλά και από τις συνθήκες επικοινωνίας (βλ. *Νεοελληνική Γλώσσα, Α' Γυμνασίου, σελ. 20*). Στο παραπάνω κείμενο τι είδους προτάσεις χρησιμοποιούνται; Για ποιο λόγο;

---

* Οι απαντήσεις στις Ασκήσεις δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ*

Κείμενο

Το σχολείο μου (6ο Γυμνάσιο Σερρών) είναι γνωστό από τις δραστηριότητες του εργαστηρίου Πληροφορικής. Ανάμεσα σ' αυτές είναι και η εφημερίδα «ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΟΝ LINE» που εκδίδει μέσω του Internet και αποτελεί μοναδικό παγκόσμιο πρότυπο. Η εφημερίδα μας βραβεύτηκε με το 1ο βραβείο στο φετινό διαγωνισμό 1998 μαθητικών εντύπων που διοργανώνει η εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ. Αισθάνομαι πολύ τυχερός που ανάμεσα από πολλούς συμμαθητές μου που εργάζονται στην εφημερίδα κληρώθηκα να την αντιπροσωπεύσω στην τελετή βράβευσης. Έτσι βρέθηκα στο τρίήμερο των εκδηλώσεων βράβευσης στην Αθήνα (16 Μαΐου 1998) συνοδευόμενος από τον καθηγητή μου κ. Βαγγέλη Γκιμπερίτη, υπεύθυνο της εφημερίδας και του Internet site του σχολείου μας. Βέβαια δεν έχασα την ευκαιρία να καλύψω το ταξίδι δημοσιογραφικά [...]. Το Σάββατο ήταν η μεγάλη μέρα. Η μέρα της απονομής [...]. Η γιορτή ήταν ένα πανδαιμόνιο από φωτογραφίες και χειροκροτήματα, ώρες αξέχαστες, ώρες τιμών και δόξας, ώρες που σε κάνουν να πιστεύεις ότι η δουλειά και οι κόποι αμείβονται και σου δίνουν κουράγιο να συνεχίσεις [...]. Όλα αυτά τα πρωτόγνωρα γεγονότα που έζησα αυτό το τρίήμερο με έκαναν να υποσχεθώ στον εαυτό μου πως στο Λύκειο που θα είμαι του χρόνου θα κάνω το παν για να εκδώσουμε εφημερίδα. Τελικά, συνειδητοποίησα μια φράση που μας έλεγε ο καθηγητής μας κ. Βαγγέλης: «Παιδεία και Εκπαίδευση δεν είναι μόνο η από έδρας διδασκαλία».

Παναγιώτης Ζαχαρίου,
μαθητής Γ' Γυμνασίου
ελεύθερος ρεπόρτερ της ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΟΝ LINE
(από το διαδίκτυο)

Ασκήσεις

1. α. Για ποια δραστηριότητά του βραβεύτηκε το 6ο Γυμνάσιο Σερρών;
β. Πιστεύετε πως πρέπει να επιβραβεύονται παρόμοιες δραστηριότητες μαθητών; Αν ναι, γιατί;
2. Να βρείτε στο παραπάνω κείμενο:

* Οι απαντήσεις στο Κριτήριο αξιολόγησης δίνονται στο τέλος του βιβλίου.

- τον πομπό: .....
- το δέκτη: .....
- τον κώδικα που χρησιμοποιείται: .....
- το δίαυλο επικοινωνίας: .....
- το μήνυμα που μεταφέρει: .....

3. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις επιλέγοντας από το πλαίσιο την κατάλληλη λέξη και βάζοντάς τη στο σωστό τύπο (δύο λέξεις περισσεύουν).

δίαυλος, πομπός, ανταλλαγή, προφορικός, πολυτροπικός, συναλλαγή, δέκτης, επικοινωνία, κωδικοποίηση, κώδικας, γραπτός

- α. .... είναι η ..... μηνυμάτων μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων.
- β. Αυτός που στέλνει ένα μήνυμα λέγεται ....., ενώ αυτός που λαμβάνει ένα μήνυμα λέγεται .....
- γ. .... είναι ένα σύστημα σημείων που έχει κανόνες και αρχές και χρησιμοποιείται για να επικοινωνούμε.
- δ. Το φυσικό ή τεχνητό μέσο που χρησιμοποιείται για τη μεταβίβαση στο δέκτη ενός μηνύματος λέγεται .....
- ε. Η γλωσσική επικοινωνία είναι είτε ..... είτε .....
- στ. Τα κείμενα που χρησιμοποιούν περισσότερους από έναν κώδικες για να μεταφέρουν το μήνυμά τους λέγονται .....

4. Υποθέστε ότι είσατε ο μαθητής που έγραψε το παραπάνω κείμενο. Στείλτε ένα μήνυμα με το κινητό σας σε κάποιο φίλο σας όπου τον πληροφορείτε για την επιτυχία του σχολείου σας.

Παραγωγή λόγου

Γράψτε μια επιστολή σ' ένα φίλο σας που ζει στο εξωτερικό στην οποία θα του περιγράψετε διάφορα γεγονότα από τις πρώτες μέρες της σχολικής σας ζωής στο γυμνάσιο και θα του παρουσιάζετε τις εντυπώσεις από τους νέους συμμαθητές και τους καθηγητές σας.